

MÖVZU: 10

TƏLİMDƏ AKKOMODASIYA VƏ MODİFİKASIYA

Plan:

1. Təlimin akkomodasiyası
2. Təlim prosesində akkomodasiyanın həyata keçrildiyi sahələr
3. Təlimin modifikasiyası

İstifadə olunmuş ədəbiyyat siyahısı:

1. RiİB, UNICEF İnküziv təhsil üzrə müəllim inkişaf proqramları, 2019
2. UNICEF, Müəllim, inküziv və uşaqyönlü tədris və pedaqoqika. Texniki məlumat kitabçası" (Nyu-York: UNICEF, 2014).
3. "İnküziv təhsil müəlliminin təlimi. Proqram 4 - Dərslərin hazırlanması." <https://www.eenet.org.uk/the-10-videos-and-manuals/> EENET, 2017.
4. İnküziv siniflərdə əlilliyi olan uşaqların təhsili (xüsusi kitabça 3)
5. Çoxuşaqlı siniflərdə tədris üçün məsləhətlər (xüsusi kitabça 2)

1. Təlimin akkomodasiyası

Təlim metodlarının təhlili müxtəlif ehtiyacları olan uşaqlar üçün təlimin planlaşdırılmasında birinci mərhələdir. Növbəti mərhələ uşaqların müxtəlif ehtiyaclarına uyğun olan metodların istifadə olunmasından ibarətdir. Bu işə təlimdə uyğunlaşdırma (akkomodasiya) və dəyişikliklərin (modifikasiyaların) həyata keçirilməsini tələb edir.

Təlimin akkomodasiyası – akkomodasiya tədris materialının məzmununu və anlama baxımından mürəkkəbliyini dəyişmədən təlimin xarakterini dəyişir. Akkomodasiya termini SİM uşağın cəmiyyətə adaptasiyasına şərait yaradan mühit və ya təchizatın dəyişdirilməsini tərif etmək üçün istifadə olunur. SİM uşaqların nizamlı şəkildə təlim kursuna davam etmələrini təmin edir. Akkomodasiya öyrənməni fərdiləşdirən, materialı dəyişdirmədən öyrətməyə təşviq edən taktika və strategiyadır. Akkomodasiya materialı dəyişdirmədən SİM uşaqları öyrədə bilməkdir.

Akkomodasiya nümunələri bunlardır:

1. Eşitmə məhdudiyəti olan uşaqlar üçün işarət dili tərcüməçiləri
2. Görmə məhdudiyətli uşaqlar üçün elektron mətn danışma sistemləri
3. Kiçik motorika məhdudiyətləri, görmə məhdudiyətli və ya öyrənmə çətinliyi olan şagirdlər üçün uzun zamanın verilməsi
4. Görmə məhdudiyətli uşaqlar üçün böyük hərflə kitablar və s.

2. Təlim prosesində akkomodasiyanın həyata keçirildiyi sahələr

Təlim prosesində akkomodasiyaları həyata keçirmək üçün bir çox üsullar var. Sınıfdə aşağıdakı sahələr üzrə akkomodasiyaları həyata keçirmək olar:

- **Fiziki mühit:** bu sahə üzrə akkomodasiya sinif mühitində, qruplara bölünmədə, uşaqların yerləşdirilməsində uyğunlaşdırmanı nəzərdə tutur
- **Təlim metodu:** bu sahə üzrə akkomodasiya müəllimin materialı necə təqdim etməsi, eləcə də uşaqların tapşırıqları yerinə yetirməsinə necə cəlb edilməsi

nöqteyi-nəzərindən təlim metodunun uyğunlaşdırılmasını nəzərdə tutur və şagirdlərin təliminə yardım etmək məqsədi daşıyır

- **Göstərişlər** – bu sahə üzrə akkomodasiya müəllimin qayda, metod və gündəlik məşğələləri təqdim etməsi üzrə uyğunlaşdırmanı nəzərdə tutur.
- **Materiallar** – bu sahə üzrə akkomodasiya tədris alətləri və materialların şagirdlərin fərdi ehtiyaclarına uyğunlaşdırılmasından ibarətdir. Materiallara kitablar, iş vərəqləri, manipulyativ əşyalar və s. daxil ola bilər.
- Modifikasiyanın istənilən növünü uşağın ailəsi ilə müzakirə etmək zəruridir, çünki əksər hallarda modifikasiya uşağın bilməli və bacarmalı olduqlarını dəyişir.
- İstənilən fəaliyyət növündə olduğu kimi, göstərilən hər iki strategiya «**planlaşdırma**», «**həyata keçirmə**», «**dəyərləndirmə**» mərhələlərindən keçməli və bütövlükdə təlim prosesinin səmərəliliyini artıran «yardımçı vasitələrdən» istifadə edilməlidir.

3. Təlimin modifikasiyası

Təlimin modifikasiyası – modifikasiya tədris materialının məzmunu və anlama baxımından mürəkkəbliyini dəyişməklə təlimin xarakterini dəyişir. Modifikasiya termini dəyişikliyi ifadə etmək üçün istifadə olunur. Müəllimin öyrətdiyi materialı başa düşməyən əliliyi olan uşaqlar üçün dəyişiklik edilir. Məsələn, tapşırıqların sayı azaldılır, material hissələrə bölünür və s. Belə ki, modifikasiya şagirdin öyrənməsi üçün materialları dəyişdirən taktika və strategiyadır. Məsələn, uşaqların yaxınlıqdakı çaya ekskursiyaya getmələri nəzərdə tutulub. Onlar burada müşahidə aparmalı, sinfə geri döndükdən sonra isə hesabat yazmalıdırlar. Ancaq təhlil apardıqdan sonra müəllim müəyyənləşdirir ki, şagirdlərin demək olar ki, yarısı çox ləng yazır (zəruri şərt – müstəqil öyrənmə bacarıqları) və onların təxminən dördde biri kifayət dərəcədə müşahidə etmə bacarığı nümayiş etdirmir. Müəllim məşğələni modifikasiya etmək qərarına gəlir. Şagirdlərə seçim verilir: onlar qeydlər apara və ya şəkillər

çəkə bilərlər. Müəllim özü müxtəlif elementlərin şəklini çəkə bilər. Uşaqlar sinfə qayıtdıqdan sonra ya qeydlərinə əsaslanmaqla hesabat yazsa, ya müəllimin çəkdiyi şəkillərdə nəyin təsvir olunduğu ilə bağlı öz qeydlərini yazsa bilərlər.

Dəyişikliklər önəmlidir, ancaq materialın zənginliyini və şagirdin öyrənməsini təhlükəyə atsa bilər. Modifikasiyanın mənfi tərəfləri:

- 1. Dəyişikliklərin şagirdlər arasında daha böyük boşluqlara səbəb ola bilməsi*
- 2. Bir şagirdin daha az material öyrənməsi*
- 3. Tapşırıq və testlərin azaldılması. Bu zaman şagirdlər sadəcə asan tapşırıqların öhdəsindən gələ bilər*

Təlimdə ümumi uyğunlaşdırma əliliyi olan uşaqların fəaliyyətlərdə uğurla iştirak etmələrinə əhəmiyyətli dərəcədə yardım göstərsə də, onlar üçün **fərdi akkomodasiya və modifikasiyalar** tələb oluna bilər. Müəllimlər təlim prosesinə tam cəlb olunmaları üçün uşaqlara bərabər imkanlar yaratmaq məqsədilə akkomodasiyaları həyata keçirirlər. Başqa sözlə, akkomodasiyalar uşaqlara təlim prosesində iştirak etmək imkanı verir, onlara hansısa bir üstünlük vermir.